

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

per aliquem alium actum precedentem, ad quem non se moveat, sed moveatur & applicetur à Deo: Sed hic actus non est intentio finis particularis: cum quia in intentione finis particularis simpliciter peccat voluntas, & per consequens ad eam specialiter non movetur à Deo: tum etiam quia finis proximus non est ratio adaequata movendi voluntatem ad operandum, cum non sit ipsius factivus: Ergo voluntas non potest aliquid velle de novo, nec aliquid bonum particulare appetere, nisi prius saltem natura, sit constituta in actu, per volitionem finis ultimi communis, seu beatitudinis ut sic, ex qua deinde se moveat ad hunc vel illum particularem finem appetendum, qui est pars & inchoatio finis communis. Unde D. Thomas infra qu. 9. art. 6. ad 3. *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale obiectum voluntatis, quod est bonum; & sine hac universali motione homo non potest aliquid velle.* Valde ergo probabile est, quod non solum in principio usus rationis, quando homo humano modo incipit operari, sed etiam quotiescumque incipit aliquid velle de novo, ad quod ex precedentibus volitionibus non erat determinatus, Deus ut motor generalis movet & applicat ejus voluntatem ad volitionem finis ultimi, seu beatitudinis in communi; ex quo postea voluntas se movet ad volitionem quorumcumque bonorum particularium.

Neque obstat si dicas, nos saepe experiri, quod appetimus finem proximum & bona particularia, non cogitando de fine ultimo in communi, & de beatitudine ut sic: cum enim intentio illa sit imperfecta & confusa (sicut & obiectum commune & confusum est) & fiat sine reflexione & attentione, non mirum, si ad eam non advertamus, vel illius non recordemur. Quod etiam in intellectu apprehendente primum in communi, quam objecta particularia, contingit.

Quod autem illi Authores addunt, nempe tunc solum intentionem finis ultimi conservari in medio, & ex uno derivari in aliud, quando sunt inter se subordinata, ita ut unum sit quasi finis alterius, omnino falsum est. Nam virtus primae intentionis, quae remanet virtualiter in primo medio, non solum ex illo communicatur secundo medio subordinato priori; sed etiam secundo disparato, dummodo sit verè medium ad praeipuum finem: v. g. cum quis ex voluntate eundi Romam conducit equum, & illò conductò reperit currum, & non reperit intentionem finis, dimisso equo conducit currum, & eum vultem, & preparat cibaria; quis dicat eum omnia haec non operari propter finem itinerantis, & non itinerari propter finem eundi Romam? tamen ista media non subordinantur ad invicem, sed solum omnia conducunt ad principalem finem itineris.

Denique suaderi potest conclusio alia ratione principali. Homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriae, & modo humano operatur propter finem ultimum, seu beatitudinem in communi; Ergo in quolibet actu, virtualiter saltem, & non solum interpretative, tendit in ultimum finem formalem. Probatur consequentia: quia agere propter finem non intentum, sed virtualiter, ab operante, sed imbibitum, in ipsa operatione seu objecto ejus & cognitum solum ab Auctore naturae, est modus tendendi

A in finem imperfectissimus, competens & brutis, & ipsis etiam rebus inanimatis, ut patet ex dictis art. 3. Ergo si homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriae & modo humano operetur propter ultimum finem, seu beatitudinem in communi, illam intendit, saltem virtualiter, ex parte operantis, & non solum interpretative, sed virtualiter tantum ex parte operis quatenus scilicet operatio ipsa ex natura sua est ordinata in talem finem.

Dico tertio: homo in omni operatione humana agit, saltem virtualiter, propter aliquem finem ultimum materiale, seu in particulari, verum, vel apparentem.

Hac conclusio sequitur ex dictis in precedenti: cum enim intentio sit appetitus efficax finis, & illum ut futurum & obtinendum respiciat, non potest ferri in rem communem, ut omnino abstractam à subjecto, sed in rem communem, ut in subjecto in quo revera potest existere, seu existimatur posse existere: Ergo quotiescumque homo intendit finem ultimum, seu beatitudinem in communi, de facto vult aliquem finem ultimum in particulari, applicando talem rationem felicitatis, seu ultimi finis, alicui rei, seu aliquibus rebus, hoc est Deo, vel virtuti & bono honesto, aut bono delectabili & vitio; licet per effectum inefficacem, & simplicis complacentiae, possit ferri circa beatitudinem in communi, & abstractam ab omni subjecto.

§. III.

Solvuntur objectiones.

OBIECTIONES primò contra primam conclusionem: Si ex eo quod quodlibet bonum particulare est aliqua pars boni ut sic, seu quaedam inchoatio boni perfecti, non potest quis tendere in aliquod bonum particulare, nisi hoc ipso interpretative velit bonum ut sic, sequitur quod homo, etiam dum peccat, interpretative saltem appetat Deum, & propter illum operetur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Homo dum peccat, appetit bonum aliquod creatum: Sed omne bonum creatum est quaedam participatio bonitatis divinae, ex natura sua ad illam ordinata, sicut imperfectum ad perfectum, sicut inchoatio ad consummationem, & sicut pars ad totum: Ergo homo dum peccat, interpretative saltem appetit Deum, & propter illum operatur. Unde Augustinus lib. 2. Confessionum cap. 6. sic ait: *Perversè te imitantur omnes qui longe se à te faciunt: sed etiam sic te imitando judicant Creatorem te esse omnis naturae, & idè non esse quod à te omnino recedatur; quia scilicet ad quodcumque creatum bonum se convertunt, hoc ipsum, quatenus boni rationem habet, est aliqua participata perfectio divini esse tui: idè qui illud volunt & quaerunt, censentur (licet perverso modo & ordine) divinum bonum, atque adeò Deum qui est omnis plenitudo boni, concupiscere & velle.* Item D. Thomas 1. p. qu. 6. art. 1. ad 2. & qu. 44. art. 4. ad 3. & lib. 3. cont. Gentes cap. 17. 20. 21. & 22. & de verit. qu. 22. art. 2. docet res omnes, dum appetunt suam perfectionem & suum bonum, Deum appetere, quatenus perfectiones omnium rerum sunt quaedam similitudines & participationes divini esse.

Probatur hanc rationem, & utriusque S. Doctoris auctoritatem, aliqui censent omnes actio-

nes hominis, etiam peccaminosas, esse propter Deum, ut auctorem naturæ, & respicere illum ut finem ultimum.

Verum si illi Authores loquantur de actibus malis, secundum malitiam & deformitatem quam de formali important, eorum sententia est plusquam falsa: cum enim talis deformitas à Deo ut primâ causâ efficiente non procedat, sed à sola voluntate humana, ut primâ causâ deficiente, & difformiter ad regulas morum operante, originem trahat, non potest Deum ut ultimum finem respicere: imò potius illi adversatur, & ab eo ut ultimo fine avertit. Si verò sermo sit de peccatis, quantum ad entitatem quam de materiali includunt, vera est illa sententia: quia cum entitas illa sit creata, & à Deo participata, atque ab illo ut primâ causa efficiente ac generali motore procedat, non potest non referri in ipsum tanquam in ultimum finem; ratio enim primi principij & ultimi finis in Deo convertuntur, juxta illud Apocalypsis 1. *Ego sum Alpha & Omega: principium & finis.*

173. Unde ad objectionem respondeo, negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem dicendum est, quòd licet peccator peccando appetat aliquod bonum creatum, idque ad Deum ex natura sua sit ordinatum, utpote cum sit quaedam participatio bonitatis divinæ: quia tamen non vult illud, nisi ut subest malitiæ morali, sub qua ratio non est referibile in Deum, imò potius illi adversatur, & ab eo avertit, non appetit Deum, etiam interpretativè, nec propter illum ut ultimum finem operatur: tendit tamen ad ultimum finem formalem, saltem interpretativè; quia bona illa particularia vult, ut sunt participationes ultimi finis formaliter, & prout ordinantur & conducunt ad beatitudinem in communi.

174. Ad testimonia verò D. Augustini & S. Thomæ dicendum est, illos solum velle peccatorem, dum peccat, imitari aliquam divinam bonis & ideo non penitus recedere à Deo, quia adheret alicui bono, quod est imitatio & participatio boni divini: nam, ut ibidem ait Augustinus, *Superbia celsitudinem imitatur, cum tu sis unus super omnia excelsus: & ambitio quid nisi honores querit & gloriam; cum tu sis præ cunctis honorandus unus & gloriosus in eternum? & severitas potestatem timere vult: quis autem timendus nisi unus Deus? Luxuria satietatem atque abundantiam se cupit vocari; tu autem es plenitudo & inefficiens copia incorruptibilis suavitatis.* Quia tamen in hoc peccator perversè imitatur Deum, bona illa creata in ordinatè appetit, detorquendo illa ab ordine quem habent ad Deum, & illa ad seipsum tanquam in ultimum finem referendo, peccando non appetit Deum ut auctorem naturæ, nec propter illum ut finem ultimum interpretativè operatur, sed potius ab illo ut ab ultimo fine avertitur: sicut licet lapis ex natura sua tendat in centrum, ut interminum & finem sui motus; si quis tamen violenter eum sursum projiciat, desinit tendere in proprium finem, & projiciens non censetur velle, etiam interpretativè, quòd descendat in centrum, imò potius censetur velle oppositum.

175. Objicies secundò contra secundam conclusionem: si quidquid homo liberè & humano modo operatur, virtualiter velit propter ultimum finem formalem, sequitur nullum dari

A actum otiosum in illo: Sed hoc est falsum; sicut enim dantur verba otiosa in homine, ita & actus otiosi: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Actus otiosus ille dicitur qui caret fine, seu qui ad nullum finem ordinatur: At si omnis actio humana respiciat beatitudinem in communi, nulla erit que careat fine, seu que ad aliquem finem non ordinetur: Ergo nullus dabitur actus otiosus in homine.

Respondeo negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem dicendum est, actum humanum non dici otiosum; ex eo quòd non ordinatur ad ultimum finem formaliter, sed ex eo quòd careat fine aliquo particulari & intermedio, ab operante præstituto.

Objicies tertio: Voluntas est libera circa ultimum finem in communi, & circa bona particularia: Ergo sibi propositò objecto & bono particulari, cum ordine ad bonum in communi, potest velle illud objectum, cum tali ordine, vel sine illo.

Respondeo voluntatem circa ultimum finem in communi non esse liberam, quantum ad specificationem, sed solum quantum ad exercitium: quare licet possit suspendere omnem actum circa beatitudinem in communi, suspendit tamen quòd velit aliquod bonum in particulari, necessarium est quòd illud velit in ordine ad illam. Unde Boëtius: *Omnis mortalium cura, quam multiplicium studiorum labore exercat, diverso calle procedit, sed ad unum beatitudinis finem nititur pervenire.*

Objicies ultimò contra ultimam conclusionem. Potest voluntati proponi ratio beatitudinis in communi, absque aliquo ordine ad subiectum. Ergo potest homo ferri in ultimum finem in abstracto, non applicando eum alicui rei in particulari.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens: potest ferri in ultimum finem in abstracto, actu inefficaci & simplicis contentiæ, concedo: appetitu efficaci, & ad intentionem, qui inferat electionem mediorum, & illum ut futurum seu obtinendum respiciat, nego. Solutio patet ex supra dictis.

Quærit D. Thomas art. 7. utrum sit unus ultimus finis omnium hominum? Et respondeo omnes homines convenire in ultimo fine formaliter sumpto, quia omnes appetunt beate vivere, secus verò in fine ultimo materialiter considerato, seu in re illa in qua consistit felicitas: nam quidam appetunt divitias, tanquam summum bonum, alij honores, alij voluptates, &c. sicut & omni gustui delectabile est dulce; sed quibusdam maxime delectabilis est dulce deo vini, quibusdam dulcedo mellis, aliis dulcedo lactis. De quo videri possunt Cicero in Tusculanis quaestionibus, & in libro de finibus bonorum & malorum: Seneca in libro de beata vita; D. Ambrosius lib. de officiis cap. 2. D. Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 4. & Lactantius lib. 3. de divin. instit. cap. 7.

Addit S. Doctor, quòd sicut illud dulce simpliciter melius est, & magis delectabile, quòd appetunt, & in quo delectantur illi qui habent gustum melius dispositum: ita etiam ille revera est finis ultimus verus in particulari, quem appetunt habentes affectum rectè dispositum, scilicet Deus, quem omnes iusti & Sancti appetunt, & de quo ait Propheta: *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.*

In Articulo 8. inquit, an in illo ultimo fine (scilicet Deo, quem Iulii & Sancti sibi constitunt) alix creaturæ conveniant? Et responder, quod si loquamur de re ipsa quæ est finis ultimus, idem est finis ultimus hominis, & omnium aliarum rerum: cum enim omnia quæ sunt in mundo, sint producta à Deo, & omnia quæ Deus produxit, in seipsum sicut in finem ordinaverit, juxta illud Proverb. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus; omnes res mundi respiciunt Deum ut finem ultimum, & in ejus gloriam ordinantur.* Si verò finis ultimus sumatur pro actione quâ possidetur (quæ finis formalis appellari solet) in illo non communicant creaturæ irracionales: quia Deus non possidetur nisi per actus cognitionis & amoris, quorum creaturæ irracionales incapaces sunt. Pro cuius explanatione

Advertendum est, consecutionem ultimi finis veri, qui est Deus, tripliciter posse contingere, seu triplicem gradum habere. In primo gradu est consecutio per claram Dei visionem, & consecutionem ejus, quam habent Beati in patria. In secundo gradu est consecutio per cognitionem & amorem Dei, sive naturalem, sive supernaturalem extra ejus visionem, in qua consistit beatitudo naturalis vel supernaturalis, quam creatura intellectualis potest habere in via. In tertio gradu est consecutio alicujus boni, quod est participatio quædam perfectionis divinæ, juxta quam creatura aliquo modo assimilatur Deo; & hoc tertio modo omnes creaturæ, etiam sensu & cognitione carentes, Deum quodammodo consequuntur, in quantum attingendo suam perfectionem, illum modo sibi possibili participant. Cum ergo D. Thomas asserit, quod si loquamur de ultimo fine, quantum ad assecutionem ejus, sic creaturæ irracionales non conveniunt in ultimo fine hominis, hoc debet intelligi de assecutione perfecta, quæ fit per cognitionem & amorem, non autem de imperfecta, quæ fit per imitationem quandam & participationem perfectionis divinæ: in ea enim, ut diximus, omnes creaturæ, etiam irracionales & insensibiles, conveniunt. Unde Boëtius egregio & elegantissimi discursu probat, Deum omnia quæ extra se profert, ad se ut finem ultimum reducere, tanta necessitate, ut nisi id faceret, omnia illico in nihilum relaberentur. Ecce ejus verba:

*Sedet interea conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex & sapiens arbiter aequi.
Et que motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi rectos revocans itus,
Flexus iterum cogat in orbes,
Quæ nunc stabilis continet ordo,
Disseptra suo fonte sarscant.
Hic est cunctis communis amor,
Repetuntque boni sine veneri:
Quia non aliter durare queant,
Nisi converso rursus amore,
Resuam causam qua dedit esse.*

DISPUTATIO II.

De beatitudine objectiva hominis.

Ad questionem 2. D. Thomæ.

POST absolutam disputationem de ultimo fine, restat agendum de beatitudine hominis in particulari, quæ definitur à Boëtio: *Status omnium honorum aggregatione perfectus.* Similem definitionem tradit Augustinus 7. de civit. cap. 1. asserens beatitudinem esse *rerum operandarum cumulatam plenitudinem.* Quæ definitiones videntur desumptæ ex Cicerone 3. Tuscul. quæst. ubi dicit beatitudinem esse *bonorum omnium, secretis omnibus malis, cumulatam completionem*: & ex Platone, asserente beatitudinem esse *bonum ex omnibus bonis aggregatum.*

Porro hæc omnes definitiones solum materiam beatitudinis tradunt, non autem formalem ejus rationem assignant: sed restat inquirendum, cur illa bonorum plenitudo, beatitudinis nomen sortiatur. Quare optima beatitudinis definitio est quam tradit D. Thomas hic artic. 1. dicens illam esse *bonum totaliter quietans & satians appetitum*: quod de appetitu rationali, seu per rectam rationem regulato intelligendum est: non verò de appetitu irrationali & inordinato; quia in satietate talis appetitus non veram beatitudinem, de qua hic loquimur, sed summa peccati miseria consistit.

Dividitur autem beatitudo sic descripta, in naturalem, & supernaturalem: naturalis est illa quæ naturæ humanæ proportionatur, seu ad quam homo per principia suæ naturæ pervenire potest: supernaturalis verò est quæ naturam hominis excedit, & quam homo solâ virtute divinâ, & auxilio supernaturali consequi valet. Utraque deinde subdividitur in beatitudinem hujus vitæ, quæ est imperfecta, & solum inchoata, & beatitudinem patriæ, quæ est perfecta & consummata: item in essentialem, quæ versatur circa objectum beatificum, scilicet Essentialiam Divinam, & accidentalem, quæ circa alia objecta inferiora se extendit, ut intuitio corporis Christi in celo, cognitio creaturarum extra verbum, gloria corporis beati, & similia. Denique in objectivam, quæ est illa res, in cuius adceptione appetitus hominis perfecte satiatur & quiescit, ac formalem, quæ est operatio illa quâ apprehenditur & possidetur summum bonum, seu res illa quæ beatitudo objectiva appellatur. In hac ergo disputatione agemus solum de beatitudine objectiva, in sequenti verò de formali.

ARTICULUS PRIMUS.

In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

VARIA fuerunt in hac controversia Philosophorum placita: Augustinus enim 19. de civit. cap. 1. refert ex Marco Varrone ducentas